

207 DEN AKADEMISKA FRIHETENS SANNA
NATUR OCH VÄSENDE*HUB, JVS handskriftssamling**Till Student Corpsen vid Kejserkliga Alexanders Universitetet i Finland.*

M(ina) H(errar). I kunnen icke vänta att få höra något nytt i ett ämne sådant som det vi valt, neml(ige)n »den Akademiska Frihetens sanna väsende». Det är ett element, hvare I lefven och sträfven, det är det band, som äfven på denna stund förenar oss och våra bemödanden, den andliga atmosfer, hvilken förer tanken från det ena förnuftiga väsendet till det andra och frambringar öfvertygelse, likasom luften bringar ljudet från Sinne till Sinne och väcker Medvetande. Det enda I bören vänta, och hvad äfven jag hoppas, är att se de subjectiva föreställningar eller den dunkla känsla, uti hvilka detta ämne föresväfväfvat Eder, bragta till klart medvetande, till bestämd Tanke. Vore, hvad jag lärer, en dogmatisk assertion, öfver hvars sanning Eder icke är lemnadt något rådrum att sjelfva döma och afgöra, så vore i och med det samma den notion förnekad hvilken utgör föremålet för *vår* undersökning. Märken det — jag säger vår; ty är den icke Eder, äger den ingen rätt att fordra Eder uppmärksamhet, mycket mindre att göra anspråk på Eder öfvertygelse.,

||Att Universitetet är en bildningsanstalt till Vetande och Sedlighet,|| erkännes väl allmänt; men mera sällan ||gör man sig klart reda förel||, hvad Vetande eller Sedlighet är, känner man, hvad man sålunda erkänt. Vid vetandet fäster man vanligast endast den betydelse: att det är ett visst gifvet innehåll af kunskaper, hvilket den vettgirige i sitt inre, i sitt medvetande, upptager, och man är ofta tanklös nog, att anse detta, mer eller mindre tanklösa emottagande vara tillräckligt för ett sannt *Veta*. Man erkänner likväl att detta innehåll af Subjectet, *den Vetande* och medvetande, bör begripas, begripande mottagas och uppfattas, hvaremot man betecknar de begreppslosa uppfattningen såsom ett blott *Minnesvetande*. Hvad man sålunda benämner en begripande uppfattning, består deruti: att Subjectet fattar det gifna innehållets betydelse och sammanhang, d. ä. förmår definiera, utreda och i andra ord, än det gifna innehållets, uttrycka och åt andra Subjecter meddela detsamma. Men man skiljer ännu ifrån *detta* Vetande (den begripande uppfattningen af ett gifvet innehåll), äfvensom från det blotta *minnesvetandet*, ett tredje sätt att veta: nemligen det *Productiva Vetandet*, uppfinningen, framalstringen af ett innehåll, som förut icke funnits i någons medvetande.

Det inses lätt, att denna indelning af Vetandet i olika arter beror av det förhållande, uti hvilket man tänker sig den Vetande, Subjectet, stå till det gifna innehållet, eller, med ett mera vanligt uttryck, det sätt, uppå hvilket Subjectet uppfattat den meddelade eller producerade kunskapen. Så förhåller sig Subjectet i *Minnesvetandet* helt och hållet ofritt, är likasom det gifna innehållets tjenare och tillfälliga bevarare. Redan här supponeras väl hos Subjectet friheten att mottaga eller icke mottaga detta innehåll ||men detta Subjectets *val* gäller icke det gifna innehållet, som sådant, utan är beroende af (angår) särskilda, tillfälliga förhållanden.|| I *det begripande Vetandet* röjes en högre grad af Subjectets sjelfvilliga verksamhet, emedan Subjectet här anses enligt *sitt* begrepp, *sin* förmåga, hafva uppfattat det gifna innehållet, och sålunda hafva gjort detsamma till sitt eget. I *det productiva Vetandet* åter anses sjelfva det producerade innehållet vara Subjectets egen skapelse, och subjectet fattas därför här såsom af allt *gifvet* innehåll oberoende. Ty om man också föreställer sig Subjectet hafva mottagit ett mått af kunskap, synes likväl *det producerade* vara

ett annat än det mottagna, och således endast Subjectets fria tillhörighet.

Då vidare Vetandet såsom tradition, gifvet Innehåll, icke kan tänkas utom det Subjectiva Medvetandet, kunne vi, för att fatta denna tradition, detta vetandets innehåll, i-sig d. ä. såsom gifven af Subjectets tillgörande oberoende, endast tänka oss densamma såsom den först nämnda art af Vetande, såsom Minnesvetande. Ty om vi också säga, att tradition, såsom förmedlad genom det materiella, genom en bok, ett konststycke, ett monument, o. s. v., äfven finnes oberoende af ett subjectivt Jag: så måste vi å andra sidan erkänna, att den finnes endast såvida den i Medvetandet
10 *öfverhufvud* är upptagen. Minnesvetandet är derföre, strängt taget, motsatsen af det productiva Vetandet; det förra är Vetandet såsom *gifvet af* det subjectiva *Jaget oberoende*, det sednare är Vetandet, såsom *af tradition oberoende*, såsom *fritt*, sjelfskapadt (autonomt) Vetande. Ty om äfven, såsom ofvan blifvit sagdt, denna productivitet hos Subjectet förutsätter bildning och tradition, göres likväl på densamma den fordran, att den utan afseende på auctoritet och traditionella läror bör bestämma, hvad i hvarje sak är det Sanna.

Vi vilje nu undersöka hvad denna fordran på en sådan Vetandets frihet innebär, i den, förhoppning, att genom denna undersökning komma till
20 en bestämdare insigt af förhållandet mellan här faktiskt upptagna arter af Vetande, samt sålunda af hvarje arts sanna natur.

Vetandet, fattadt i sitt oberoende af tradition och auctoritet, fritt från all förutsättning, har från lång tid tillbaka blifvit betecknad med epithetet *a priori*, aprioriskt vetande. Det är ett sådant Vetande man i daglig stil benämner fördomsfritt, sjelfständigt, o. s. v. Hvarje förutsättning, hvarje på god tro antagen lära, är nemligen för detta Vetande en fördom, ett band på undersökningens frihet, och betager undersökningens Resultater den egenskap, man af dem fordrar: att nemligen icke bero af individens tillfälliga meningar, utan att vara i och för sig Sanna. Detta
30 vetande abstraherar derföre ifrån all förutfattad mening. Vanligen fattas detta sålunda: att Subjectet gör ett visst Något (ett religiöst begrepp, en vetenskaplig bestämning, en konstprodukt, ett naturföremål o. s. v.) till föremål för sin undersökning, men afsäger sig hvarje förutfattad åsigt af dettas natur och väsende, d. ä. söker bestämma, definiera, hvad detta Något i sig sjelf är, hvaruti det har sin grund m. m. Hvarje sådant Något är väl redan ett godtyckligt antagande, emedan sålunda icke är afgjordt, att detta *Något öfverhuvud är*. Men om det i sjelfa verket icke förutsättes, *hvad Något är*, kan icke antagandet, att Något är anses för ett antagande, som upphäfver Vetandets aprioritet. Ty då finnes för det antagna Något
40 ingen definition, och det enda, som derom kan utsägas, prædiceras, är: *att det är sig sjelf*. Då har detsamma också ingen annan betydelse, än den att vara. Hvarje Sak, hvarje notion, är nemligen, om den saknar ett prædicat, en definition, ett betydelselöst Något, en interjection, som kan hafva hvilken betydelse som helst. Det är fullkomligt likgiltigt, om jag säger, tro är tro, skönt är skönt, sten är sten o. s. v. — genom allt detta uttalas endast ett *vara* i allmänhet, ett *A är A*.

Söker man nu att i allmänhet producera ett vetande utan all förutsättning, så måste man abstrahera ifrån allt bestämdt Veta, icke blott ifrån all definition, alla prædicater, utan till och med ifrån allt Något,
50 ifrån hvarje subject för dessa prædicater. Denna abstraction är abstractionen $\kappa\alpha\tau' \epsilon\xi\omicron\chi\eta\nu$, negation af allt vetandets innehåll. Men äfven denna absoluta abstraction *är* för den tänkande, för tanken, ehuru den icke synes vara ett Något. Denna notion om *Varandet*, ett *Vara* i allmänhet, är derföre den nödvändiga utgångspunkten för det aprioriska vetandet, ifrån hvilken ingen ytterligare abstraction är möjlig. I densamma synes icke

innehållas någon förutsättning, och den sanning, som ur densamma kan härledas, det Vetande, som uppå intet annat antagande beror, synes derföre vara fullkomligt *a priori*.

Utreda vi närmare, hvad denna abstraction är, så finnes: att densamma, för det första, är en negation, en förnekning, af allt bestämdt vetandets innehåll, och endast uttrycker ett vetande i allmänhet. Men, för det andra, är det den Tänkande, Subjectet, som afsagt sig detta Vetandets innehåll, och som genom en sådan afsägelse endast hänför sig på sig. Ty Subjectets, den Tänkandes, notion om sitt eget Jag är detta samma abstracta Vara, ett: *Jag är Jag*, hvarigenom icke utsäges, hvad Subjectet är, utan endast att det är sig sjelf, att det öfverhuvud *är*, oberoende af allt bestämdt Veta. Detta är derföre den vetandets ståndpunkt, hvilken ofvanföre blifvit benämnd det productivs vetandet, och såsom hvars vilkor blifvit antaget, att Subjectet i det samma borde utgå från sitt eget Jag, oberoende af allt traditionellt vetande, af vetandet såsom gifvet innehåll. Allt Vetande, som endast framgår ifrån, utvecklas ur denna absoluta Abstraction, synes derföre med rätta böra anses såsom Subjectets egen fria skapelse.

Men nämnda Abstraction, hvilken närmast är Subjectets uppfattning af sig som *tänkande*, såsom ett tänkande Jag, är, för det tredje, äfven Jag'et såsom *fri vilja*, godtycke. Ty då Subjectet, oberoende af all auctoritet, vill göra och låta, fritt vill bestämma sig till handling, måste det likaså fatta sig fritt från all, inre och yttre bestämning, endast beroende af sitt abstracta Jag. Sålunda, då man föreställer sig människan väljande emellan tvenne bestämda handlingar, eller, hvad som är det samma, mellan görandet eller underlåtagandet af en handling, fordras, för att hennes val må vara fullkomligt fritt, att hon icke låter sig bestämmas hvarken af någon yttre impuls, eller af någon uppväckt affect och förutfattad opinion, utan oberoende af all gifven bestämning endast rådfrågar sitt Jag, sin egen insigt och öfvertygelse. ||Vi skola nedanföre närmare utreda denna Subjectivt fria viljas förhållande till Sedligheten, och antaga tills vidare: att detta förhållande är analogt med det, emellan det abstracta Subjectets, den Tänkandes, förhållande till det sanna vetandet. Äfvensom vi i hänseende till viljan benämna det traditionella vetandet, vetandet såsom gifvet innehåll, det bestående, det Rätta. || Detta människans medvetande af sitt eget Jag, såsom frihet från all bestämning, är *Sjelfmedvetandet*, och vi skola med detta uttryck beteckna det abstracta *Jaget* både *såsom tänkande och viljande*.

Ehuru nu denna absoluta abstraction synes sakna all förutsättning, vara oberoende af allt vetandets innehåll, så finnes vid närmare efter sinnande, att i vår betraktelse notion om *vetandet såsom* ett gifvet innehåll varit det *prius*, hvarifrån vi ||abstraherat och sålunda|| återgått till begreppet om sjelfva denna abstraction. Vidare finne vi att om också betraktelsen omedelbart skulle utgått ifrån nämnda abstraction, densamma icke af oss kan fattas annorlunda, än i motsats emot Vetandet såsom ett bestämdt innehåll, d. ä. att vi af densamma äro medvetande endast derigenom att vi definiera den såsom ett icke-innehåll, såsom Negation af allt bestämdt veta. Men derigenom är i sjelfva verket *Vetandet såsom gifvet innehåll* ett *conditio sine qua non* för *Vetandet a priori*.

Eller med andra ord: I denna Abstraction innehålles den stora förutsättning: att Vetandet endast såsom aprioriskt är sannt Vetande; således en förutsättning, af hvad Vetandet är, ehuru först på denna Grund allt Vetande borde byggas, vetandets sanning utredas.

Likaså förutsätter Sjelfmedvetandet, såsom samma Abstraction, ett bestämdt medvetande, ifrån hvilket Subjectet liksom drager sig tillbaka

till sitt eget Jag. *Menniskan kan därför fatta sitt Jag*, såsom tänkande och viljande, *endast derigenom att hon i sitt inre upptagit tradition*, det traditionella Vetandet om Sanning och Rätt, *såsom Minnesvetande*.

10 Än mer: Sjelfva den nämnda absoluta Abstraction är, genom sin natur, att endast kunna fattas i motsats mot Vetandet såsom ett bestämdt innehåll, sjelf en bestämning, en definition. Den är nemligen definierad såsom ett icke-innehåll, en negation af Vetandet såsom gifvet. Så är äfven notion om det abstracta Jaget en bestämd tanke, i serien af bestämda tankar. Jaget har sin bestämning, genom att definieras, fatta sig, såsom nega-
 20 tion af, frihet ifrån, allt traditionellt Vetande. Subjectet såsom tänkande och viljande är därför nödvändigtvis en bestämd tanke, en bestämd handling. ||Se|| Det är: då människan afgör öfver det traditionellt Sanna och det bestående Rätta, sker detta i bestämda notioner, hvilka, redan tillhöra denna tradition. Vi kunde uttrycka detta sålunda: att människan efter den ena tradition mäter den andra, efter den ena sanningen bedömer den andra och efter det bestående Rätta afgör, hvad som bör vara Rätt; med ett ord: hon kan icke afsäga sig all tradition, all förutsättning, utan måste antaga något för sannt, för att afgöra, hvad Sanning är, något för Rätt, för att veta sin frihet, sin rättighet, att afgöra öfver det Rätta.

Nu kunde det väl tyckas, att härigenom all Sjelfmedvetandets frihet i vetande och handling är upphäfvnen, emedan hvarje dess afgörande öfver Sanning och Rätt är bundet vid ett visst mottaget, traditionellt vetande. Men vi behöfva endast erinra oss gången af vår betraktelse för att inse, att denna Frihet är ett lika nödvändigt moment, som det traditionella vetandet. Ty då tradition, det traditionella vetandet, fattas för sig, sådant det för vår föreställning visat sig i Resultatet af föregående betraktelse, nemligen såsom en mångfald utaf vetanden, af hvilka det ena bestämmer, definierar, det andra, utgör måttstocken för dettas //N. B.//, sanning, eller såsom en mångfald af bestående Rättsstadganden, af hvilka det ena utgör grunden för det andras rättmätighet; så kan denna tradition icke
 30 fattas såsom en Summa af Vetanden och Rättsbestämningar, emedan dessa utgöra en oändlig Serie. Vidare kan, då det ena vetandet i det andra har sin förklaring, då detta utgör det förras sanning, och serien af förklaringar (definitioner) är oändlig, i sjelfva verket intet af dessa vetanden, anses fullkomligen förklaradt och utredt; hvarigenom all absolut sanning är upphäfvnen. Då sålunda tradition, för sig fattad, aldrig kan tänkas totalt existerande, afslutad och i sig sann, återstår endast att anse densamma vara en process, en fortgång från vetande till vetande, från ett rättstillstånd till ett annat; hvarigenom hvarje dess utvecklingsgrad blir samma
 40 process, samma totala Sanning och Rätt, som hvarje annan. Men denna process är densamma med det sanna Sjelfmedvetandet, den tankens och viljans *actus*, uti hvilken sanningen och det rätta framgår såsom insigt och öfvertygelse. Uti denna är Sjelfmedvetandet, såsom af tradition oberoende, ett nödvändigt moment. Ty om det erkännes, att tradition på hvarje utvecklingsgrad är samma totala sanning och Rätt, så innehåller detta, att det är likgiltigt, hvilken grad, som anses vara det Sanna och Rätta $\alpha\tau'$ $\epsilon\lambda\theta\omicron\chi\eta\nu$, och, innebär således notion om ett fritt val emellan dessa skilda grader, om ett fritt afgörande öfver hvad som är Sanning och Rätt, utan
 50 hvilket Tradition aldrig vore ett *nu*, aldrig som sådan skulle existera. Ty dess grader kunna tänkas såsom oändliga och uti dess begrepp, att vara fortgång, innehålls att den i hvarje nu är den viss grad. Det är det sjelfmedvetna, fria Subjectet, som bestämmer öfver denna grad, men sjelfva dess bestämning innehåller åter, emedan den vid tradition är bunden, nödvändigheten af traditions fortång från grad till grad.

Eller med andra ord: Vetandet, såsom tradition, är det af Subjectets godtycke oberoende Sanna, det utan Subjectets tillgörande bestående Rätta. Men det Sanna och Rätta finnas endast såvida de för det menliga Medvetandet äro Sanning och Rätt. — Och då de likväl äro af det subjectiva godtycket oberoende, kunna de endast fattas såsom flere (alla) Subjecters öfverensstämmande åsigt af hvad som är Sannt och Rätt. Det är: tradition beror af (är) en *consensus gentium*. Men denna *consensus* är det otänkbara, en supponerad fulltalighet, hvilken aldrig är fulltalig och slutad. Det beror ännu på det Subjectiva godtycket, att anse den ena eller andra åsigten för en sådan *consensus*. Ja sjelfva denna *consensus* vore en blott Summa af Subjectiva och godtyckliga åsikter. Derigenom är den Subjectiva friheten, godtycket erkänt för det afgörande ||och således sammanfaller notion om det traditionella vetandet, för sig fattadt, med den om Sjelfmedvetandet såsom fritt val, godtycke||. Men dettas afgörande är tillika upphävet, emedan det ena godtycket icke har större vikt, än det andra, och således dess afgörande för Sanning och Rätt likgiltigt, såvida det är blott Subjectivt. Ty det *blott* Subjectiva är en motsägelse, liksom det *blott* Objectiva (det traditionella Vetandet för sig fattadt).

Hänföre vi det sagda till ofvanföre såsom faktiska antagna arter af vetande, så finne vi: att Minnesvetandet är, då det fattas blott såsom sådant, det vetande, hvilket här blifvit benämndt, traditionellt vetande, vetandet såsom gifvet innehåll; hvaremot det vetande, hvilket vi kallat det productiva, sammanfaller med det blott Subjectiva Vetandet, Sjelfmedvetandet. Men häraf följer äfven att hvardera arten för sig är ensidig, icke är sannt Veta. Ty det ena öfvergår, i sitt begrepp (då dess betydelse utredes), till det andra, sig motsatta. *Vetandet i sin sanning* innehåller båda dessa momenter; det är *Subjectets fria product* (Sjelfmedvetande), *men tillika ett gifvet Minnesvetande* (tradition). Vetandet är sjelfva den process, att ifrån Minnesvetande, Tradition, ett gifvet Innehåll öfvergå till Subjectets fria product ||(Sjelfmedvetande)|| och, såsom sådan, åter vara med sig lika Tradition, det i sig Sanna och det bestående Rätta. Endast i denna Enhet af Sjelfmedvetande och Tradition, frihet och nödvändighet, är människan förnuftig och sedlig.

Detta förhållande emellan Sjelfmedvetande och Tradition, Frihet och Nödvändighet, Subjectivitet och Objectivitet, existerar i hvarje nu, uti mensklighetens historiska utveckling. Men hos hvarje mensklig individ äro dessa momenter, både i sin Enhet och i sin Abstraction, sig i tiden uppenbarande, historiska utvecklingsmönster. Ty ehvad för oupplösta problem er en sådan åsigt än kan medföra, måste man väl erkänna att icke blott den menliga skapnaden gör Individen till människa, utan att härtill fordras utveckling och bildning. Men likaså absurdt vore det, att vid en bestämdt ålder hos Individen vilja fästa dessa utvecklings-momenter. Ty bildningen, upphör icke med Skolan eller någon viss Examen, utan hela lifvet är den Skola, uti hvilken individen danas till människa, och *sjelfva denna bildningsprocess utgör det hos människan menliga*. ||Ja vi kunna icke annorlunda inse hvarken människan eller mensklighetens bestämelse, än genom att antaga hvarje grad af bildning i sig utgöra denna bestämelse, d. ä. att hvarje tid, hvarje folk har sin Sanning, sin Rätt, men att denna också är Sanning och Rätt $\alpha\tau' \xi\sigma\chi\acute{\eta}\nu$.|| ||Att säga hvarje tids bildning är endast för sin tid sann, är öfverflödigt, ty hvarje tids bildning finnes endast för sin tid, hos de individer, hvilka i denna tid lefva och verka. Och att göra bildningen till ett aldrig uppnått ändamål, utom eller framom hvarje tidpunkts bildning, är att förneka all mensklighet.|| Vi skola i det följande söka historiskt uppfatta de skilda momenterna i nämnda bildnings-process.

Af det föregående följer att menniskan, såsom ||tänkande och viljande Subject|| (Sjelfmedvetande) icke kan fattas utom förhållandet till en gifven tradition och ett bestående Rättstillstånd, Samhället, Staten. Samhällets vård om individens uppfostran och bildning är ett nödvändigt vilkor för dennes Sjelfmedvetande, dess uppfattning af sig såsom Subject. Men vid denna ståndpunkt (Sjelfmedvetandets) hos Individen kan Samhällets omvårdnad icke stadna, emedan den är ensidig och sig motsägan-
 10 de och emedan till Vetande och Sedlighet hörer, att Subjectet insett och erkännt sitt beroende af uppfostran och bildningen (Tradition), och derigenom sitt Jag's nödvändiga sammanhang med Samhället, d. ä. i sitt medvetande upptagit notion om Samhället, Staten, såsom en förnuftig och sedlig inrättning, hvaraf Individens vetande och sedlighet beror.

Vi kunne såsom factiskt åberopa: *att dimission från Universitetet, är den tidpunkt, då individen anses och förklaras hafva kommit till nämnda insigt, och erkännande, förklaras för sedlig Person.* En sådan förklaring å Samhällets sida, är icke mera en nödvändig garanti för Samhällets bästa och bestånd, än för Individens. Ty med erkännandet af traditionens och det beståendes sanning, måste hos Individen misstroendet till dess eget
 20 Jag's afgörande vakna, den Kristeliga ödmjukhet framträda, som söker försoning. För att lugna detta misstroende, gifva denna ödmjukhet tillförsigt, är Samhällets godkännande det enda medlet; ty endast sålunda berättigad, kan menniskan våga lägga sin ringa förmåga i den vågskål, som afgör för menskligheten.

Mera tvifvel underkastadt kunde vårt påstående synas: *att Skolan är den ort, hvarest Individens uppfostran till Sjelfmedvetande, till medvetande af sig såsom tänkande och viljande Subject, samt att således det vaknade Sjelfmedvetandet är tidpunkten för öfvergången från Skolan till Universitetet.* Dock om det erkännes, att den första undervisningen och bildningen,
 30 är bygd uppå ett, af auctoritet bestämdt, passivt förhållande hos lärjung- en, och att dess mål är, att successivt leda honom till Sjelftanke och Sjelfbestämning, eller med ett vanligare tryck, att utveckla Lärjungens själsförmögenheter, skall kanske denna åsigt äfven såsom erfarenhetssats icke sakna allt stöd. För den som erkänner detta, och derigenom antager Minnesvetandet såsom Skolans element, skall den i det föregående gjorda utvecklingen af dettas natur, att öfvergå i sin motsats, det abstracta Sjelfmedvetandet, äfven visa en djupare grund för det anförda påståndet.

Sålunda antage vi en bestämd skilnad emellan uppfostran vid Skolan och den vid Universitetet. Vi uttrycka den förras väsende sålunda: *Skolan är en anstalt för Individens uppfostran till Sjelfmedvetande, till tänkande och viljande Subject; samt den sednares: Universitetet är en anstalt för det tänkande och viljande Subjectets uppfostran till vetande och Sedlighet, till försoning emellan Sjelfmedvetandet och Tradition.* Vid denna definition bör den anmärkning göras, att, emedan hela lifvet är en uppfostran till Vetande och Sedlighet, Universitetet egentligast betecknas såsom bild-
 40 ningsanstalt för sträfvetandet efter och tron uppå vetandets och Sedlig- hetens verklighet, d. ä. till öfvertygelsen om det Sanna såsom Tradition och det Rätta såsom det bestående. ||Denna definition omfattar också det dubbla ändamål, man vanligen tillägger Universitetet; att nemligen vara en inrättning för vetenskapernas förkofran och tillika en uppfostrings-
 50 anstalt. Ty uppnåendet af Universitetets ändamål, både, förutsätter hos Läraren den verksamhet, hvilken vi benämnt sannt Vetande, och innebär att äfven Lärjungen till denna ståndpunkt bör höjas.||, lika billigt erinras och medgifvas bör, att den sednare undervisningen mer eller mindre kan ingripa i den förra och tvertom, utan att derföre någondera betages dess antydda, allmänna karakter.

Både Skolans och Universitetets förhållande till Samhället ligger redan i deras betydelse att vara undervisningsanstalter. Detta förhållande är också ofvan antydt i afseende å Universitetet då det sades: att först dimission från Universitetet är ett erkännande af Individens såsom sedlig person. Ty Staten kan icke anses för något, i afseende å det menliga medvetandet, helt och hållet *ad extra*, utan måste anses vara ett vetande för ett Medvetande, måste anses bestå i och för den sedligt bildades medvetande om Staten, såsom ett sedligt förhållande, *utom* hvilket han icke kan fatta sitt eget Jag såsom person. Före nämnda erkännande å Samhällets sida bör åter Individens anses stå under Statens tuktan och vård, och hvarje dess brott emot Samhällsordningen, anses ||vara ett upphäfvande af universitetets ändamål.|| sedligt väsende. Om lämpligheten deraf att Studentens förseelser mot samhällsordningen, i anseende till hans förhållande såsom sedligt omyndig, bedömas ur en annan synpunkt, än alla ofriga medborgares, är mycket tvistadt. I vår Universitets inrättning är detta erkändt och medgifvit, och min enskilda öfvertygelse är den, att denna åtskilnad må sträckas så långt, som Samhällets och en tredjes Rätt oförkränkt kan bevaras. Det borde icke falla en i Staten myndig medborgare svårt, att något ||i afseende å Studenten|| efterskänka af den upprättelse, han för hvarje förnärmande äger rätt att fordra, ty han öfverser då med sina egnas, sina barns och myndlingars, förseelser. Man finner också deraf, att män, som icke stå i något familjeförhållande, eller sådana familje fäder, som i familjen icke känna några sedliga band, äro de, hvilka mest ifra öfver och hårdast fördöma hvarje ungdomsöfvermod hos Studenten. Man frågar: hvarföre sådana förseelser af Studenter så lätt begås? Derpå kan svaras att deras lagbrott alltid äro af en mindre osedlig art, och öfverhufvud icke flere, än bland ett lika antal individer utom Universitetet. De vittna oftast om Studentens begär att sin egoism, sitt Jag's öfverlägsenhet, benämnas också vanligen för öfversitteri, och hafva sin rot i det egna sedliga utvecklingsmoment, uppå hvilket Studentens är stadd. Endast en vrång misstyding kan anse det anförda åsyfta ett rättfärdigande af ett sådant falskt öfvermod, ehuru de grunder, som recommendera detsamma till öfverseende mera hos Studenten, än hos andra Individer, icke bordt förtigas. Att hvarje verksamt deltagande i Statens angelägenheter vore en motsägelse mot Universitetets antagna ändamål finnes lätt. ||Ty sålunda vore all Universitets bildning öfverflödig, icke ett vilkor för Individens sedlighet.|| Endast då Staten sjelf kallar Studenten till detta deltagande, såsom vid en Fäderneslandets hotande fara, då kan och bör detsamma äga rum, emedan Samhället *sålunda de facto* emanciperat Studenten från hans förhållande såsom Samhällets myndling, och Studenten, genom att egna sina bemödanden till det beståendes försvar, visat sig erkänna dess sanning och Rätt, och sålunda bevisat sin sedliga myndighet. Här gör fosterlands *känslan* underverk och fullbordar i ett *nu* det, hvartill eljest behöfts år och mödor — den quäfver egoismen, försonar Sjelfmedvetande och Tradition.

Sedan vi, för att aflägsna hvarje missförstånd, på förhand antydt vår åsigt af Studentens förhållande till Samhället, fortgå vi till en historisk betraktelse af Individens förhållande till Skolan och Universitetet.

Vi hafva ofvan yttrat: att sjelfva bildningsprocessen (till menklighet) utgör det hos människan menkliga. Och det fordras i sanning icke mycken uppmärksamhet, för att tillstå, att menniskan icke mera genom sin receptivitet för bildning, än genom sitt behof deraf utmärker sig framför djuren. Det är en daglig erfarenhet, att intet djur är så hjälplöst, som den nyfödda människan. Allt hennes görande och låtande är en frukt af vana och bildning. Barnet varseblir redan de yttre tingen och skiljer dem ifrån

hvarandra förr, än det betraktar dem såsom föremål för sig och ifrån dem
 skiljer sig såsom Individuum, d. ä. förrän dess Medvetande och Sjelf-
 känsla vaknar. Men ännu vida skildt ifrån den blotta Sjelfkänslan är Sjelf-
 medvetandet. Sjelfkänslan innebär endast, att Individen såsom en lekam-
 ligen existerande enskildhet skiljer sig ifrån andra sinnliga enskildheter.
 Sjelfmedvetandet åter består deruti, att, Indi,den fattar sig såsom ett Jag,
 ett Subject, hvilket vet det enskilda såsom *sin* föreställning och ifrån den-
 na skiljer sitt Jag, medvetandet af sig såsom det för hvarje föreställning
 10 förutsatta och från hvarje föreställning skilda, fria, föreställande och tän-
 kande väsendet. Till detta medvetande kommer Individen endast genom
 att hafva en mångfald af föreställningar såsom *sina* och i hvarje före-
 ställning veta sig vara samma, identiska, af ingen enskild föreställning
 bundna Jag. Redan i den föregående allmänna betraktelsen är utredt,
 huru detta medvetande förutsätter ett gifvet innehåll af vetande (af förut-
 sättningar), äfvensom huru detta gifna innehåll (tradition minnesvetan-
 det) i sitt begrepp öfvergår i Sjelfmedvetande. Nu måste väl äfven såsom
 faktiskt medgifvas att den första undervisningen hel och hållen är minnes-
 vetande. Barnet lär sig först, att med skilda namn benämna skilda ting,
 och sednare att under en gemensam benämning sammanfatta flera en-
 skildheter. Äfven detta är i sakens natur grundadt; ty hvarje namn och
 20 hvarje bestämd föreställning, som genom detta betecknas, är en allmän,
 flera enskilda föremål tillkommande notion. Men härtill reflecterar, nat-
 urligtvis icke barnet. Det mottager namn och föreställningar *på god tro*
 och tycker sig i namnet hafva själfva det föremål hvilket det förra be-
 tecknar. Sålunda erhåller barnet inom den kristna församlingen af för-
 äldrar o. s. v. sin första religiösa kunskap. Det tror på en Gud, ett straff
 och en belöning, emedan det redan äger sjelfkänsla och känner sin egen
 hjälplöshet. Det tror på sina närmaste vårdare, föräldrarne, på deras ord,
 och därför äfven på den makt, under hvilken äfven föräldrarne, barnets
 30 halfgudar, subordinerar sin egen. Likaså är den första undervisningen af
 andra lärare, än föräldrarne, ett öfverlemnande af på god tro antagna
 kunskaper. Öfver deras möjliga sanning eller falskhet reflecterar icke
 barnet. Denna undervisning sker också genom utanlexor. Läraren fordrar
 ingen annan kunskap af barnet, än den i lexan innehållna, och hans be-
 låtenhet härmed, befordrar lärjungens lugna förtröstan på dubbelt sätt:
 både derigenom att barnet öfverflyttar sin tro på föräldrarnes ofelbarhet
 på Läraren, och derigenom att denne aldrig framställer något såsom *sin*
 öfvertygelse, *sitt* bedömande, och således icke hos lärjungen väcker nå-
 gon aning derom, att kunskaper och vetandet af Subjectets afgörande
 40 voro beroende. Men ju mera undervisningen framskrider ||och Lärjung-
 ens kunskapsförråd ökas, desto mera fordras hans egen verksamhet för
 att ordna och sammanhålla dessa kunskaper. Han nödgas uppsöka de
 särskilda föreställningarnes sammanhang, ofta ||underhjelpa sitt minne
 genom att|| substituera den ena föreställningen i stället för den andra, och
 för Läraren göra tydligt, hvad han vid hvarje sådan substitution menar.||
 Nu vaknar hos Lärjungen medvetandet om någon skilnad emellan hans
 och Lärarens förstånd, sätt att uppfatta hvarje sak. Han måste ingå i
 Lärarens sätt att förstå och uppfatta, och detta pröfvas derigenom att han
 förmår förklara och framställa det uppfattade. Denna förklaring sker na-
 50 turligtvis äfven i mottagna ord, är ett minnesvetande, fordrar ny för-
 klaring och utredning, och Lärjungens vetande öfvergår sålunda i en ked-
 ja af definitioner. Men genom detta formella förklarande och definieran-
 de väcks Lärjungens medvetande deraf, att hvarje kunskap, hvarje sak, är
 hvad den är, endast genom sin definition, d. ä. genom den betydelse uti
 densamma likasom inlägges. Detta medvetande, jemte ynglingens ||vun-

na färdighet i definierande och demonstrerande||, leder honom till förlitande på sitt eget Jag's förmåga. Han mäter denna med sina kamraters och snart vågar han granska sjelfva Lärarens säkerhet och fasthet, och hvarje misstag, denne begår, uppsnappas af honom med begärlighet och är en triumf för hans vaknade egoism. Härtill kommer, att i den högre skolundervisningen redan skilda tolkares åsichter bedömas och jemnföras, ett och annat i förhandenvarande editio,ner och läroböcker af lärarens rättas o. s. v.; hvilket allt innebär ett, för Lärjungen icke förloradt erkännande af den Subjectiva öfvertygelsens, granskningens och bedömandets, 10 bådas Rätt, och nödvändighet för Vetandets sanning. ||Vidare har nu barndomens fysiska beroende upphört och öfvergått i den utvecklade ynglingens fullblodiga styrka, svällande sjelfkänsla och lefnadslust.|| Likaså blifva vid denna tidpunkt både i förhållande till föräldrar och Lärare den stränga lydningens band lösare. Ynglingen har alltid tillreds ett: hvarföre? och den förnuftiga uppfostraren vägrar icke, att besvara detsamma, han fordrar Lärjungens öfvertygelse, så i vetande som handling och hänskjuter i allt flera fall afgörandet till Lärjungens, samvete, hederskänsla o. s. v.

Sålunda är och bör icke blott ett visst omfång af minnesvetande och inhemtade lexor vara måttstocken för ynglingens mogenhet för Universitetet, utan det hufvudsakliga, hvarpå afseende bör göras, är hans förmåga af sjelfbestämning i vetande och handling, d. ä. den högre eller lägre grad af Sjelfmedvetande, på hvilken han befinner sig. 20

Likasom notion, begreppet, om det abstracta Minnesvetandet, vetandet såsom gifvet innehåll öfvergår i begreppet om det abstracta Sjelfmedvetandet, så förer derföre äfven historiskt den blott traditionella bildningen menniskan till sig sjelf till tanken på sig, såsom ett förnuftigt väsende, och är Sjelfmedvetandets nödvändiga vilkor. Det heter derföre: *Guds-fruktan är vishetens begynnelse.* Men att nu i Skolundervisningen åsyfta bibringandet af endast minnesvetande, vore lika obetänkt som att ifrån första stund hos barnet fordra insigt och begripande, eller hvad man kallar, lära detsamma rasonnera. Öfvergången bör ske successivt och småningom och mera bero af Lärjungens fordran på begripande, än af Lärarens åtgärd att väcka denna fordran. Ty ehuru väl Sjelfmedvetandet förr eller sednare nödvändigtvis vaknar, så åstadkommer likväl ett tilltvinget fördröjande af denna tidpunkt hos Lärjungen vana vid beroende af andra, oförmåga och tanklöshet, samt hämnar sig ofta derigenom, att han, då Sjelfmedvetandet slutligen väckes, saknar styrka att försona detta med tradition, förkastar det goda med det onda och nedsjunger i apathi eller förtviflan. Likasom å andra sidan ett förtidigt rasonnerande, medan barnet ännu saknar ett tillräkligt innehåll af Veta såsom norm för sitt bedömande, alstrar villfarelse, godtycklighet och Sjelfklokhet., 30

Då nu ynglingen vid denna tidpunkt af klart Sjelfmedvetande inträder vid Universitetet, är derföre hela hans strävande riktat derhän att *Sjelf* afgöra, *sjelf* döma både i vetande och handling. Universitetsbildningens föremål är, såsom ofvan blifvit sagdt, att leda honom ifrån denna abstracta sjelfvisket och hos honom försona Sjelfmedvetandet med Tradition. Härvid uppstår frågan huru denna försoning bör ske? Vi svara: *endast genom att erkänna Sjelfmedvetandets Rätt är dess försoning med Tradition möjlig, endast derigenom äro sannt Vetande och Sedlighet tänkbara. Uti detta erkännande består, enligt vår åsigt, den Akademiska friheten. Vi kunna derföre uttrycka den Akademiska frihetens art med dessa Skriftens ord: »Pröfven allt och väljen det det bästa».* 40

Fruktan icke för missförstånd utan för illviljans uttydningar förmår mig att upprepa: *Universitetet är en uppfostringsanstalt till Sedlighet och Stu-*

denten är i Staten omyndig. Erkännandet af Sjelfmedvetandets Rätt är ett erkännande af Individens Rätt såsom Menniska, såsom förnuftigt, tänkande och viljande väsende, icke af dess Rätt såsom Statsborgare. Detta sednare erkännes i afseende å Studenten först genom dimission från Universitet. Ty genom denna förklarar honom Staten för ett sedligt individuum, som inser ditt Jag's beroende af tradition såsom sann och af det bestående såsom Rätt, d. ä. af Staten, samt erkänner hans Rätt att vara verksam på den plats i Samhället, han utvalt, och Samhället ansett honom i stånd att fylla.

10 I sanning, det påstående, att individen bör erkännas vara menniska, ett förnuftigt tänkande och viljande väsende, är i hvar mans ögon något så helt och hållet gifvet och oundvikligen nödvändigt, att dess rättmätighet knappt synes kunna sättas i fråga. ||Man fattar detta dock ofta sålunda, att|| hvarken ett vetande kan tänkas, som icke vore den Tänkandes eget, eller en handling, som icke vore dess verk. Men om vi också här i denna sats anse uttryckt: att intet Vetande har Sanning, utan att vara Subjectets (den Tänkandes) öfvertygelse och insigt, och att ingen handling är Sedlig, utan att vara Subjectets fria sjelfbestämning, så torde äfven detta lätt medgifvas, då man erinrar sig, att hvarken Sanning eller Sedlighet är

20 Subjectets godtycke, utan fordrar Subjectets erkännande af Traditions och Beståendes förnuftighet, samt att detta godtycke, det abstracta Sjelfmedvetandet, är karakteriseradt såsom en abstract, falsk och sig motsägande ståndpunkt. För sanningen i en sådan uppfattning af den anförda satsen, vittnar redan den ofvan gjorda exposition af hvad Tradition för sig fattad är: att nemligen den, såsom sådan, öfvergår i, sammanfaller med det abstracta Sjelfmedvetandet. Om nu således Universitetet fattas såsom en Skola, den bildning vid detsamma meddelas anser böra vara ett blott minnesvetande, och dess sanning böra bero blott på auctoritet, så är en sådan undervisning endast det ofvan taclade fördröjandet af Sjelfmedvetandets utveckling och innebär sitt straff uti en desto häftigare reaction å Sjelfmedvetandets sida, när detta en gång vaknar. Ty ju mera undervisningen motarbetar dess utveckling, desto mindre band känner detsamma, då det en gång frambyter, och dess frukt är då i vetandet Gudlös otro, i handlingen obunden anarchi. Säger man att erkännandet, af Sjelfmedvetandets Rätt har sin rätta tidpunkt framom Universitets bildningen, så hänskjuter man derigenom den abstracta egoismens framträdande till Individens ståndpunkt såsom myndig medborgare i Staten, och gör honom till en för ||det Sedliga, en bestående sedlig institution, verksam medborgare||, ehuru han ||om en sådan institution icke har något medvetande|| ja man förutsätter till och med möjligheten deraf, att han kunde

40 afsäga sig tron på det Traditionellas och Beståendes sanning och rätt. Tvertom visar ofvan gjorda utredning af Sjelfmedvetandets notion att densamma nödvändigtvis öfvergår i, sammanfaller med notion om det traditionella vetandet, och dess erkännande kan derföre endast leda till insigt i Traditions och det Beståendes sanning och i dessas nödvändighet, såsom vilkor för allt Sjelfmedvetande. Och endast i en sådan insigt och öfvertygelse har Staten någon garanti derföre, att dess tjenare, vårdarena af dess intressen, med nit och tillförsigt skola verka för dess bestånd och förkofran, samt subordinera sitt godtycke och sin sjelfviskhet under bestående Lag och författning, sin Subjectiva vilja under den Allmänna viljan. Om ännu i detta afseende något tvifvel kan återstå, hoppas vi att detsamma genom följande utveckling: Huru och på vad sätt Sjelfmedvetandets Rätt vid Universitetet bör erkännas, skall kunna helt och hållet aflägsnas.

Det Sjelfmedvetande, hvilket vi uttryckt vara Skolbildningens frukt,

röjer sig förnämligast i Studentens anspråk på att äga fri domsrätt i Vetandets värld. Men äfven i handlingen framträder det i hans fordran, att uti allt vara sin egen herre, och i synnerhet att sjelf få bestämma sitt uppförande, så vidt detta enligt hans åsigt icke rör en annan individs rätt. Ty jemte all tillförsigt till sitt eget afgörandes ofelbarhet, undviker äfven den afgjordaste Egoist, så långt han förmår inse, att såra en annans egoism och personliga rättigheter, emedan han i dem sårar den princip, han sjelf erkänner för den sanna, Sjelfmedvetandets Rätt. Redan Skolan har lärt Studenten, att den kroppsliga styrkan och det råa våldet med styrka och våld kufvas, att »den som griper till svärd förgås med svärd», och der denna lärdom icke är nog inskräpt, der måste Lagens stränga arm göra dess sanning kännbar. Redan denna erfarenhet är tillräcklig att lära Studenten respectera den borgerliga ordningen. Uti Sjelfmedvetandets begrepp innehålles också icke, att det är tvifvel på det Sannas och Rättas tillvaro. Tvertom förutsätter detsamma Sanningens och det Rättas öfverhufvud verklighet, men fordrar derjemte att det Sanna och Rätta skall vara dess *egen* bestämning. Allt Subjectivt godtycke skyddar sig derföre ifrån utseendet af godtycklighet, både inför sig och andra, genom det föregifvande, att detsamma endast söker realisera det i och för sig Sanna och Rätta, och individen påyrkar sitt afgörandes rättmätighet, endast derföre, att han anser detta öfverensstämmande med Sanning och Rätt. Uti sjelfva Sjelfmedvetandets notion ||likasom i dess Historiska framträdande|| finnes sålunda fordran uppå en försoning och öfverensstämmelse med det Sanna och Rätta i och för sig, ehuru den endast är en fordran och ynglingen derföre söker densamma i ett sjelfskapadt, obestämdt Ideal, icke i Tradition och det Bestående.,

10

20

Man finner lätt, att ||, till följe af den antagna skilnaden mellan Universitetets bildningen och Skolundervisningen,|| Lärjungens förhållande till Läraren bör vara ett helt och hållet annat vid Universitetet, än vid Skolan. Skolläraren är för Lärjungens vetande en Auctoritet, uppå hvars ord denna utan pröfning litar, men hvarje sken af auctoritet hos Universitetsläraren gör att Lärjungen finner hans lära motbjudande och underkastar densamma en granskning, som ledes af lusten att öfverallt upptäcka fel och ämnen för kritik. Om således den förre i den högre Skolundervisningen får göra sin undervisning till en undersökning; så bör den sednare öfverallt i sina föreläsningar ådagalägga, att hans vetande är *egen* forskning, och icke endast framställa resultat, utan, så mycket möjligt är, leda åhöraren på den väg, han sjelf vandrat. Sålunda ser lärjungen, i Lärarens sjelfständighet, Sjelfmedvetandets Rätt erkänd; ty han drager lätt af Lärarens visade Rättighet att forska och bedöma den slutsats, att äfven han äger samma Rättighet. Det är klart att Läraren lika så litet som Lärjungen kan, så att säga, binda sin forskning vid toma luften, utan att denna gäller ett traditionellt vetande, och att sjelfva forskningen deruti består, att mäta den ena tradition efter den andra. Men hvad som hos Lärjungen endast sker omedvetet, derom har Läraren ett klart medvetande, och denne framställer derföre icke blott den tradition, han granskar och bedömer, utan äfven den eller de traditionella läror, med hvilka han dömer, grunderna för hvarje antagande eller förkastande. Denna skilnad, mellan Lärarens forskning och hvad Lärjungen för forskning anser, har sin tillräckliga grund i den insigt, Läraren redan vunnit om traditionens nödvändighet och sanning, samt äger en befordran i det större kunskapsförråd, Läraren besitter. Lärjungen ledes vidare genom en sådan framställning, hvilken väl är sjelfständig, men tillika rör sig och lefver i och genom det traditionella, till uppmärksamhet på tradition, till insigt af dess nödvändighet för äfven det sjelfständiga vetandet, och ||hänvises

30

40

50

att i denna|| söka grunderna för eller emot Lärarens yttrade åsigt. Sålunda vaknar hos honom kärlek till vetenskaperna, ifvern att i tradition söka afgörandet, af hvad sannt är. I och med denna vaknade håg har han tillika erkänt sitt beroende af tradition, afsagt sig sitt subjectiva godtycke, och derigenom gjort första steget till den försoning mellan Sjelfmedvetande och Tradition, hvilken hela hans lif skall förverkliga. Men derigenom har hans vetande äfven blifvit hans eget fria beslut, öfvertygelse och, insigt, och auctoritets tron, det blotta minnesvetandet, öfvergått i sannt Vetande.

10

(Nota) Emot denna åsigt af undervisningens vid Universitetet natur är så mycket mindre att invända, som den legat till grund för alla Universitets inrättningar. Det är också icke öfver ett halft sekel sedan den tid, då det genom mångfalden af de kunskaper och färdigheter, hvilka för särskilda embeten i Samhället erfordras, väckta behovet af en anstalt för dessas inhemtande ansågs genom Universiteterna böra fyllas. //N. B. När Philo-
s(ophisk) Facultet?// Man må icke invända att redan i Medeltiden Juridik
Medicin och Theologi, till och med nästan uteslutande vid skilda Univer-
siteter, studerades. Ty genom Scholasticismen, såsom Summan af all den-
na tids vetenskaplighet, sammanhängde då nämnda särskilda vetenskaper
så noga med hvarandra, att studium af hvarje särskild vetenskap äfven
inefattade och erfordrade all den tidens Vetenskapliga bildning. Först
vid nämnda tidpunkt uppstodo vid Universiteterna särskilda kurser, för
skilda grenar af Statsförvaltningen, och ifrån dessa afsöndrades, under
namn af allmän bildning, hvad som ansågs utgöra den gemensamma
grundläggningen för dessa särskilda bildningsarter., Den ökade mång-
falden af kunskapsämnen i förening med den mot slutet af förra Seklet
öfverhandtagande egoismen, och deraf följande åtrå hos individen, att så
snart som möjligt hasta till ett embete i Samhället, för att jaga efter bröd,
makt eller ära, inskränkte fordringarne både på den särskilda och den
såkallade allmänna bildningen till compendiösa lexor. Så har småningom
det med fog öfverklagade examens-system uppstått, som i visst afseende
närmast Universitetet till Skolan. Denna förändring vid Universiteterna
hade äfven till omedelbar följd, att Läraren nödgades inskränka sig till
den möjligast sammanträngda framställning af de särskilda kunskapsar-
ter, som för skilda embetsexamina erfordrades. Deras föreläsningar fram-
trädde inför den större allmänheten såsom compendier, och dessa hafva
nu så närmast sig register, att de trotsa hvarje försök till en ytterligare
förminskning. hvarje Universitets Lärare skall säkert beklagande erkänna
sanningen af det anförda. //Den bedröfliga följden har blifvit den, att
Lärosalarne så tomta, antingen Läraren läser Examens kurser, eller lem-
nande dessas inhemtande åt Lärjungens egen omtanke inrättar sina före-
läsningar i en sannt vetenskaplig anda för att väcka och nära denna hos
Lärjungen. Ty i förra fallet anser Lärjungen föreläsningen hastigare kun-
na inhemtas ur ett compendium, och för sann vetenskaplighet saknar han
all håg.// Vid Tysklands Universiteter synes detta missförhållande redan
tidigare hafva gjort sig kännbart, och jag tvekar icke att tillskrifva de
Privata collegiernas derstädes före,träde framför de publika den orsak, att
dessa sednare äro föreskrefna examens-collegier, compendii-recitationer,
och att allt vetenskapligt studium dragit sig till de förra, hellre än att
småaktigt anse detta vara en följd af Lärarens industri.

50

Jemte detta å Läraren sida gjorda erkännande af Sjelfmedvetandets Rätt, är den äfven erkänd derigenom, att Studenten icke såsom Skolgossen är bunden vid bestämda Systemer och Skolor i Vetandets särskilda grenar.

Detta inskränkes väl till en del av Universitetens nuvarande ||(i noten antydd)|| dubbla bestämmelse, men gäller ännu i någon mån i afseende å den särskilda Embetsmannas bildningen, samt helt och hållet i afseende å den allmänna (i de så kallade förberedande Examina). Ingen lärare fordrar att Studenten, då han aflägger ett *Akademiskt* läroprof, skall känna det eller det Systemet, den eller den Läroboken, utan blott insigt i den vetenskap, uti hvilken profvet anställles. Valet af kunskapsämne, tillhör också Studenten¹ och äfven der flere kunskapsarter så noga sammanhänga, att den ena icke ansetts kunna umbära den andra, lemnas honom Rätt att, med ett relativt tillbakasättande af vissa, visa en desto större insigt uti andra vetandets grenar, till hvilkas studium hans håg eller fallenhet företrädesvis manat honom. Det hufvudsakliga vid dessa offentliga pröfningar är: att Studenten visar sin kunskap icke bestå i godtyckliga hugskott och tillfälliga meningar, utan vara en förnuftig och sammanhängande insigt, grundad på allvarligt studium, således afgör ett bevis derpå, att han erkännt *Traditionens sanning* samt i denna sökt och funnit regeln för sitt bedömande, men tillika derpå, att han *sjelfständigt uppfattat* och utvecklat *densamma*. Ty endast sålunda är hans kunskap sannt Vetande. 10

Men förr än Studenten sålunda kan offentligen ådagalägga sina insigter och åsigter, fordras en pröfning för honom sjelf, inför hans egen domstol, huruvida hvad han anser för sanning också derpå kan göra anspråk. Så snart han erkännt *Traditionens nödvändighet* och sanning, samt subordinerat sitt abstracta *Sjelfmedvetande*, sin egoism och sitt godtycke, vaknar äfven hos honom en billig misströstan till hans egna förmåga och han fordrar att hafva pröfvat *densamma* förr än han vill uppträda på lif och död;² ty sålunda rotfästad bör den öfvertygelse vara, som söker ett erkännande för inträdet i Statens tjenst och vill vara verksam för menskligheten. För denna föregående pröfning finnas vid Universitetet flerfaldiga stadganden, så vidt *densamma* beror på Lärarene; t. ex. Tentamina och Facultets censur för Disputationer. Men enligt min tanke äro dessa icke tillräkliga. Lärjungen är van att, i förhållande till Läraren, finna sin underlägsenhet, och ehuru hvarje rättskaffens Lärare måste erkänna, att människans Vetande endast är *en människas* insigt, blir det honom likväl svårt, att betaga Lärjungen dess fruktan för en lätt oblidt utfallande jemnförelse och sålunda förkorta afståndet emellan sig och denne. Jag anser derföre Studenterna inbördes, i första instansen, vara hvarandras naturliga examinatorer och derföre alla, slags Studentföreningar, i detta afseende, vara af vikt. Ty i förhållande till en medlärjunge känner sig Studenten icke bunden. Han vågar med dess krafter mäta sina egna, och ser i dess seger endast ett sjelfständigt afgörande, af hvad sanning är. Såsom ofvan blifvit sagt innebär icke *Sjelfmedvetandet* ett förnekande af Sanningen öfverhufvud, utan endast anspråket derpå, att Jagets afgörande äfven är Sanning och Rätt, d. ä. på detta Subjectiva afgörandes enhet och öfverensstämmelse med det i och för sig Sanna och Rätta. Vetenskapliga strider Studentem emellan medföra derföre omedelbart en appell till något öfver hvarderas åsigter afgörande och, emedan de skäl, med hvilka båda strida, äro det af dem mottagna traditionella Vetandet, leda de lika omedelbart till insigt af *Traditionens nödvändighet*, såsom det, hvarförutan ingen strid och intet afgörande kan äga rum. Sålunda afhandlas här Lära- 30 40 50

¹ Detta benämnes vanligen, med nog egoistisk hänsyftning, val af *vitæ genus*, d. ä. af Landtmätare-, Jurist- eller Presta-bröd o. s. v.

² Att detta uttryck icke är ett tomt ord, torde isynnerhet medgifvas i afseende å den öfvertygelse en blifvande Religionlärare bör äga.

renes föreläsningar och vinna först genom denna granskning en för mängden upplysande och öfvertygande kraft, emedan *det tysta erkännandet af Lärjungens pröfningsrätt å Lärarens sida först här har verklighet*. Likaså upprepas här af de äldre, till hvilka Lärarens enskilda umgänge af naturliga skäl företrädesvis sträcker sig, hans under detta umgänge yttrade ord och åsigter och vinna derigenom ett utvidgadt inflytande. Det är med anledning häraf vi anse Studentföreningar vara en i vetenskapligt hänseende högst vigtig, ja outhärlig inrättning vid ett Universitet; så mycket mera i närvarande tid, då de mångfaldiga Examina lätt kunna förvandla allt Studium i lexläsning. Vid Finlands Universitet äro dessa föreningar, nu under namnet Afdelningar, jemnåriga med sjelfva Universitetet.

Men gäller detta i Vetandet, har det för handlingens sedlighet en i sanning icke mindre betydelse. Äfven i detta hänseende är emellan Skolan och Universitetet den bestämdaste åtskilnad. Hvad som i Skolan endast kan ske partiellt, att nemligen Lärjungen sjelf göres till domare öfver sina handlingar, är vid Universitetet högsta lag. Ynglingen aflägsnas vanligen, då han inträder vid Universitetet, ifrån sina föräldrars och målsmäns vård. Han förklarar fri från det härtills helsosamma Skoltvånget och *hans* framtid lemnas i hans egna händer. Detta förfarande är icke mindre grundadt i Sedlighetens begrepp, än i existerande sed och en ofta oundviklig nödvändighet. Ty till, Sedlighet fordras icke blott *laglikmätighet*, utan äfven ett *frivilligt* uppfyllande af lagens bud, hvilket såsom sådant är *Sed*. Sakens vigt må urskulda den digression vi här göra, för att närmare bestämma Sedlighetens Begrepp.

Då vi söka utreda, hvad Rätt är, föreställa vi oss det Rätta, likasom Sanningen vara fritt från all förutsättning, all förutfattad opinion, af alla menliga åsigter och institutioner oberoende. Men denna uppfattning af det Rätta är redan en förutsättning, hvartill vi kommit, genom att lefva i ett bestående Rättstillstånd och ifrån dess institutioner hafva abstraherat detta begrepp om en Rätt i allmänhet, om det *a priori* Rätta. Alla bestämningar vidare, af hvad detta *a priori* Rätta är, hvaruti det består, äro Individens, det tänkande Subjectets verk. Sålunda uppstår en mångfald af Rättssystemer, i sin notion liktaliga med antalet af menliga Individer, och hvarje Individs vexlande bildningsgrader. Detta Rätta blir hvarje Individs åsigt, af hvad Rätt är. Så återopar Individen sin känsla, såsom norm för det Rätta, och gör anspråk på att endast dess goda avsigt må utgöra grunden för bedömandet af dess handlingar. Sålunda upphäfves all skilnad mellan Rätt och Orätt, och allt beror af Individens godtycke.

Men likasom det aprioriska bestämmandet af det Rätta leder till det absolutaste godtycke, så innebär detta sitt eget correctiv. Ty 1:o om äfven Individen gör tillfredställandet af sina böjelser och begär, Lycksaligheten, till högsta Lag, finner han snart omöjligheten af att tillfredställa *alla* sina begär, utan måste låta det ena herrska på det andras bekostnad, d. ä. hans Lycksalighet beror af en större eller mindre *sjelfuppostring*. Om åter 2:o hans afsigt det rättas realiserande, det Goda, d. ä. vill han att hans åsigter skola gälla, emedan de öfverensstämma med det Rätta, så har han *de facto subordinerat sitt Godtycke*, erkänt sig göra det rätta icke för sin utan för det rättas egen skuld. 3:o Innehåller fordran deruppå, att Individens åsigter och åsigter skola gälla för Rätt, det erkännande: att icke ett individuelt Jag, utan *alla* Individer äga samma anspråk. Antingen nödgas således Individen att försaka all rättighet till afgörande öfver det Rätta, eller måste hans afgörande vara öfverensstämmande med andra Individers afgörande, d. ä. han måste *subordinera sin Subjectiva vilja under den Allmänna viljan*. Med ett ord, *Individen har sålunda erkänt ett Rätt, hvars förverkligande deruti består, att Individen afsäger sig sitt God-*

tycke och derigenom äfven förverkligar sin frihet. En sådan Frihet är Sedlighet, och det sålunda förverkligade Rätta är Staten, alla Samhällets religiösa och politiska institutioner, såsom den bestående allmänna viljan. Sedlighet innebär derföre både det Rättas verklighet, Lagen såsom efterlevnad lag, laglydnad, och Sjelfmedvetandets erkännande. || Endast hos en till denna sedliga bildning hunnen individ kan Samhället vänta kärlek och vördnad för dess institutioner, endast åt en sådan kan det anförtro vården om dessa insitutioners vidmagthållande och tillämpning.||

Då nu Samhället hos sina medborgare fordrar Sedlighet, emedan människan endast såsom sedlig har medvetande af Samhället, vet hvad Samhället är, och då Sedlighet är den subjectiva viljans överensstämmelse med Lagens bud, kan hos Studenten, den blifvande medborgaren Sjelfmedvetandet, Sedlighetens ena moment och nödvändiga vilkor, icke utrotas och quäfvad, utan endast ledas från dess abstracta ståndpunkt, såsom godtycke, till sannt Sjelfmedvetande, Sedlighet.

Till vinnande af dett ändamål anse, vi, såsom ofvan blifvit anfördt, Studentföreningar vara ett verksamt medel. Ty Läraren kan härtill endast medverka genom råd och lärdomar. Men inom Studentföreningarne kan deremot, utan intrång för Individens fria vilja, en sträng domsrätt öfver hans handlingar göras gällande. Då nemligen Studentens flit i studier och öfriga uppförande underkastas kamraters dom, under den synpunkt, att all osedlighet hos Individen vanäras corpsen, så är väl detta ett bedömande öfver det, som endast synes böra lemnas åt Individens eget afgörande, hans samvete o. s. v. Men emedan hans domare äro hans jemnlisar, är häruti Sjelfmedvetandets Rätt erkänd och Individen erkänd för ett förnuftigt, sig sjelf bestämmande väsende; både derigenom att corpsens vilja äfven är hans egen, och han således sjelf, är sin egen domare, och derigenom att han äger rättighet till bedömandet af sedligheten i andra Individers handlingar. På sådant sätt träda hederns band i Skolvångets ställe. Men dessa äro icke tvång. De yrka endast detsamma som utgör Individens förnuftiga individualitet, d. ä. de yrka hans aktning för sig såsom förnuftigt väsende, Sjelfmedvetandets Rätt. Studenten vill sig sålunda att endast af aktning för sig såsom människa, såsom tillhörande menskligheten, följa det Rättas föreskrifter, d. ä. det Rättas utöfning blir hos honom *Sed*. Då vidare denna kamraters domsrätt förnämligast gäller, hvad man vanligen kallar det moraliska uppförandet, d. ä. den osedlighet, hvilken icke af allmän lag kan beifras, så verkar den att i sitt frö utrota det onda och derigenom afvända all öfverträdelse af borgerlig lag, hvaruti Studentens öfvermodiga Sjelfkänsla, framkallad af den sedliga utvecklingsgrad, på hvilken han vid inträdet till Universitetet befinner sig, eljest så lätt kan utbryta.

Dessa äro de förnämsta momenter, uti hvilka Sjelfmedvetandets Rätt vid Universitetet erkännes, uti hvilka således den Sanna Akademiska Friheten består. Vi hafva derigenom icke sagt något nytt. Vår afsigt har också icke varit den att vara *nya*, utan endast den, att, efter förmåga utreda det gamla. Vi hafva intet anfördt, som icke af ålder varit och ännu är vid Finlands Universitet gällande, och endast bemödat oss att visa den förnuftiga betydelsen uti de, vid detsamma, i afseende å Ungdomens bildning, bestående inrättningar, i hopp att derigenom kunna gagna denna Ungdom.

Kanske skall mången ung Student anse, att den Akademiska friheten, sådan den här blifvit fattad ingenting annat innebär, än hvad som är hvarje människas rättighet. Han misstar sig då i dubbelt afseende. Ty för det första *äger* han *icke* rättighet att afsäga sig undersökningen om hvad den Akademiska friheten är, hvad Sanning, hvad Rätt är. Och denna

10

20

30

40

50

- 10 rättighet äger mängden af menniskor, hvilka icke likasom han blifvit kallade till Statens tjenst, hvilka intet medvetande om Universitet Vetenskap och Stat äga, hvilka endast veta sin by, sin socken, sitt skrå o. s. v., samt inom dessa verka för menskligheten, men i allt öfrigt bero af auctoritet. Han misstar sig för det andra, emedan han äger rättighet att pröfva, och bedöma en mångfald af Vetandets föremål, om hvilka mängden af menniskor intet medvetande hafva. Med ett ord han äger *pligter* och *rättigheter*, hvilka utslutande tillhöra honom. Vi kunna därför vid denna vår utvecklings slutpunkt sålunda uttala den Akademiska Frihetens sanna natur och väsende, att den är: *Erkännandet af Sjelfmedvetandets Rätt och Pligt.*

ODATERADE TEXTER FRÅN ÅREN 1831-1839

208 VARANDET

HUB, JVS handskriftssamling

I Qualität

- 20 1. *Varande.*
 a) *Varandet* öfvergår, såsom den Absolutaste Abstraction till b) *Icke-Varande* och tvärtom, så snart man söker att bestämma dem, att fästa dem för Begreppet. Denna ömsesidiga öfvergång; utgör
 c) *Blifvandet.*
 Den Identitet, som i sig innefattar både vara och icke-vara, samt i sitt omedelbara Resultat är:
- 30 2. *Tillvaro.*
 a) — — — —
 Ut i hvilken Vara och Icke vara, såsom ömsesidigt bestämmande hvarann, äro ett en Realität, *Något* med sin *Qualität*,
- 40 b) *Bestämndhet,*
 Hvilken är både I-sig-varande och / Varande-för-ett-annat / (Gräns) / Sålunda i afseende på Något, både Ett annat och Ett med detsamma, sjelf ett Något, och det förra Något Ett annat. Detta Något har åter Qualiteter, hvilka för det samma äro Ett-annat; men åter sjelfva ett Något o. s. v. — Eller Något, som går utom sin Gräns, upphäfver den, blir ett annat,
 40 men likväl ett Något o. s. v. — Detta är Den oändliga Progressen, den ändliga
- c) *Oändligheten.*
 Men, emedan i det föregående, *Något* i *Det andra* återfann sig sjelf, eller då Bestämning är Negation, och deri genom att denna Bestämndhet sjelf negeras, åter ett Något uppstår, så är denna Negations-Negation, detta sammangående med sig sjelf uti Annorvaro, Den sanna Oändlig(hete)n.
- 50 3. *För-sig-Varande.*
 a)
 Här äro de 2:ne Momenterna upphäfna sålunda, att jemte α) Varandet-i-sig β) Varande-för- / ett / något / (nemkige)n för-sig-sjelf) utgöra För-sig-varandet, hvilket så bestämdt är γ) Idealität. Detta är det ändligas sanning, såsom icke varande något Reellt, utan ett Ideelt, ett i det Oändliga